

Som sagt er bogen ikke skrevet for at give hverken politikerne eller politiet en bedre indsigt i sociale bevægelser blandt ungdommen, men den kunne alligevel godt være nyttig læsning for de pågældende. Rapporten dokumenterer i det mindste ganske fremragende, at bevægelsen i sin start var ganske præget af »almindelige« børn og unge og i øvrigt ganske uvoldelige. Optrapningen kom langsomt og i løbet af tiden. I en vis forstand er der tale om en forvriddning af de potentielt relevante data. Forfattergruppen har nemlig kun levet sammen med BZ-erne, men ikke sammen med hverken politiet, Egon Weidekamp eller Villo Sigurdsson, en organisation og 2 personer, der spiller en ganske afgørende rolle i bevægelsens udvikling. Denne forvriddning kan man efter min mening sagtens leve med. Den forskningsmæssige pionerindsats består ganske klart i, at man får et udmærket indblik i den unges verden og omverdensopfattelse. (Noget tilsvarende ligger også bag den 2. rapport fra regeringens ungdomsudvalg: »Ungdomsbilleder«, hvor man i en række »kvalitative halvstrukturerede gruppe-interviews« søger at tegne et billede af et bredt udsnit af ungdommen). Ligesom rapporterne fra regeringens ungdomsudvalg henvender »Ungdom 80« sig ikke kun til forskere og lærere, men er skrevet på en sådan måde, at den umiddelbart skulle kunne forstås af de unge, den i virkeligheden drejer sig om.

De afsluttende kapitler, der på et mere teoretisk plan søger at indkredse ungdommen forstået som en social bevægelse, og som søger at prognosticere bevægelsens udviklingsmuligheder, kan man dog stille sig noget tøvende over for, om ungdommen – sådan i bred almindelighed – er i stand til at kapere. Det skal imidlertid ikke overdøve det faktum, at man her står over for en sjælden kombination af en bog, der både kan anvendes af forskere som et kildemateriale til forståelse af ungdommens attituder og adfærd, og at man samtidig har at gøre med en bog, der kan forstås af dem, den handler om.

Henning Høeg Hansen

Tom Christensen, *Organisasjonslederskap under endrete forhandlingsbetingelser*. En undersøkelse av organisasjonsutviklingen i Norges/Norsk Lærerlag 1946-79. Oslo: Universitetsforlaget, 1983. 347 s., 160,00 Nkr.

Interesseorganisationsforskningen har gennem årene gennemløbet en interessant cirkelbevægelse. I en lang periode var der først og fremmest tale om isolerede studier af enkeltorganisationer – enten af deres indre strukturer og processer eller af deres påvirkning af de politiske beslutninger. Denne fremgangsmåde føltes imidlertid i længden utilfredsstillende, i jo højere grad opmærksomheden koncentreredes om organisationernes rolle og funktion i forhold til den politiske beslutningsproces og i det politiske system i almindelighed. I flere lande gennemførtes derfor omfattende totalundersøgelser af organisationssystemet i sin helhed og af organisationernes totale samspil med de offentlige myndigheder. Dette førte blandt andet til blotlæggelsen af en række mere eller mindre faste politikmønstre, der varierede fra politikområde til politikområde. Der påvistest således en politisk

Som sagt er bogen ikke skrevet for at give hverken politikerne eller politiet en bedre indsigt i sociale bevægelser blandt ungdommen, men den kunne alligevel godt være nyttig læsning for de pågældende. Rapporten dokumenterer i det mindste ganske fremragende, at bevægelsen i sin start var ganske præget af »almindelige« børn og unge og i øvrigt ganske uvoldelige. Optrapningen kom langsomt og i løbet af tiden. I en vis forstand er der tale om en forvriddning af de potentielt relevante data. Forfattergruppen har nemlig kun levet sammen med BZ-erne, men ikke sammen med hverken politiet, Egon Weidekamp eller Villo Sigurdsson, en organisation og 2 personer, der spiller en ganske afgørende rolle i bevægelsens udvikling. Denne forvriddning kan man efter min mening sagtens leve med. Den forskningsmæssige pionerindsats består ganske klart i, at man får et udmærket indblik i den unges verden og omverdensopfattelse. (Noget tilsvarende ligger også bag den 2. rapport fra regeringens ungdomsudvalg: »Ungdomsbilleder«, hvor man i en række »kvalitative halvstrukturerede gruppe-interviews« søger at tegne et billede af et bredt udsnit af ungdommen). Ligesom rapporterne fra regeringens ungdomsudvalg henvender »Ungdom 80« sig ikke kun til forskere og lærere, men er skrevet på en sådan måde, at den umiddelbart skulle kunne forstås af de unge, den i virkeligheden drejer sig om.

De afsluttende kapitler, der på et mere teoretisk plan søger at indkredse ungdommen forstået som en social bevægelse, og som søger at prognosticere bevægelsens udviklingsmuligheder, kan man dog stille sig noget tøvende over for, om ungdommen – sådan i bred almindelighed – er i stand til at kapere. Det skal imidlertid ikke overdøve det faktum, at man her står over for en sjælden kombination af en bog, der både kan anvendes af forskere som et kildemateriale til forståelse af ungdommens attituder og adfærd, og at man samtidig har at gøre med en bog, der kan forstås af dem, den handler om.

Henning Høeg Hansen

Tom Christensen, *Organisasjonslederskap under endrete forhandlingsbetingelser*. En undersøkelse av organisasjonsutviklingen i Norges/Norsk Lærerlag 1946-79. Oslo: Universitetsforlaget, 1983. 347 s., 160,00 Nkr.

Interesseorganisationsforskningen har gennem årene gennemløbet en interessant cirkelbevægelse. I en lang periode var der først og fremmest tale om isolerede studier af enkeltorganisationer – enten af deres indre strukturer og processer eller af deres påvirkning af de politiske beslutninger. Denne fremgangsmåde føltes imidlertid i længden utilfredsstillende, i jo højere grad opmærksomheden koncentreredes om organisationernes rolle og funktion i forhold til den politiske beslutningsproces og i det politiske system i almindelighed. I flere lande gennemførtes derfor omfattende totalundersøgelser af organisationssystemet i sin helhed og af organisationernes totale samspil med de offentlige myndigheder. Dette førte blandt andet til blotlæggelsen af en række mere eller mindre faste politikmønstre, der varierede fra politikområde til politikområde. Der påvistest således en politisk

segmentering eller sektorisering, hvor variationer i selve den offentlige politiks indhold og karakter blev betragtet som afgørende for variationerne i den politiske beslutningsproces' forløb og dermed for måden, de forskellige interesseorganisationer optræder på i forhold til de politiske og administrative beslutningstagere. Disse totalundersøgelser understregede således et behov for case-studier på forskellige politikområder omfattende enkelte udvalgte organisationer eller grupper af organisationer i samspil med omgivelserne inden for et segmenterings- eller sektorperspektiv.

I forhold til denne udvikling forekommer Tom Christensens bog, der i juni dannede grundlag for erhvervelse af den norske filosofiske doktorgrad, på forhånd interessant, idet den helt synes at opfylde de betingelser, der må stilles til de sidstnævnte undersøgelser, samtidig med at den er skrevet inden for den solide norske organisationsforskningstradition med et stærkt islæt af teorielementer hentet fra den egentlige organisationsteori. Men desværre må bogen til trods for mange positive sider siges at være en skuffelse – i hvert fald for den ikke-norske læser. Når man skuffes, skyldes det primært to forhold. For det første forekommer det efter endt læsning en smule uklart, hvad den (de) styrende problemstilling(er) egentlig er, og for det andet præsenteres man undervejs i bogen for et så omfattende – men ganske vist på mange måder imponerende – empirisk datamateriale, at man flere gange er ved at miste overblikket og forståelsen af sammenhængen mellem og relevansen af de forskellige emner, der tages op.

Klarest formuleres afhandlingens hovedproblemstilling (s. 19) som en analyse af »sammenhengen mellom organisasjonsutviklingen i Norges/Norsk Lærerlag (NL) i perioden 1946-79 og utviklingen i organisasjonsformene som organisasjonen er knyttet til offentlig politikk gjennom. Dette gjøres ved at det sentrale, valgte lederskap i organisasjonen settes i fokus«. Når det valgte lederskab sættes i fokus, skyldes det, at det findes i skæringspunktet mellem de indre udviklingsprocesser og ydre tilkoblingsprocesser for NL i forhold til den offentlige politik. Lederskabet anskues ud fra to perspektiver, dels et medlemsperspektiv og dels et lederskabsperspektiv, hvilket også ligger bag det analyseskema (s. 34), som fremstillingen er struktureret efter. Efter medlemsperspektivet analyseres skillelinier i medlemsmassen (kap. 2), den valgte ledelses repræsentativitet i forhold hertil (kap. 3) og i forlængelse heraf sammenhængen mellem skillelinier, repræsentativitet og policy (kap. 4). Ud fra lederskabsperspektivet står ledelsens organisatoriske styringsmidler som det afgørende. Derfor gennemføres en detaljeret analyse af NL's sekretariatsmæssige udvikling (kap. 5). Endelig gennemføres en analyse af de ændrede ydre rammebetingelser for ledelsen over tid (kap. 6-8), dvs. historiske udviklingstræk i løn- og skolepolitikken, NL's forhold til centralforvaltningen samt kontakten til Stortinget, de politiske partier og endelig andre fagorganisationer. Fremstillingen afsluttes med en drøftelse af betydningen af samspillet mellem de indre udviklingsprocesser og ydre tilkoblingsprocesser for ændringer i lederskabsformen over tid.

Der sondres mellem to lederskabsformer – entreprenørlederskab og koalitionslederskab – hvor der for det førstes vedkommende fokuseres på egenskaber og færdigheder hos den ubestridte lederperson, mens der for det sidstes vedkommende ses på samspillet mellem forskellige koalitioner af organisationsenheder og

medlemsgrupper i »kamp« om lederskabet. Hovedresultatet af undersøgelsen er, at der omkring 1966 sker en afgørende ændring i lederskabet fra entreprenørlederskab til koalitionslederskab, og at dette må ses i sammenhæng med ændringer i såvel de indre skillelinier og specialiseringsgraden blandt medlemmerne som i de ydre betingelser – NL bevæger sig fra stabile omgivelser ind i mere og mere »turbulente« omgivelser.

Dette resultat må umiddelbart siges at være i bedste overensstemmelse med, hvad man skulle forvente, og med den udvikling, man har kunnet iagttage for andre organisationer i andre lande. Alligevel forekommer det problematisk, i hvilken udstrækning den gennemførte analyse og de mange empiriske data viser dette – og især viser ændringen. På trods af de mange tidsserieanalyser sidder man tilbage med en vis utilfredsstillet forventning om en behandling af det dynamiske i organisationens udvikling i samspillet mellem ydre og indre betingelser og ledelsens faktiske handlemuligheder i de forskellige konkrete situationer.

På baggrund af Tom Christensens afhandling må det kunne hævdes, at NL's udvikling og problemer forekommer at være et næsten klassisk eksempel på, hvad der sker med en organisation, der er oprettet i en ganske bestemt samfundsmæssig kontekst på grundlag af nogle forholdsvis enkle interesse-mæssige skillelinier, når der sker afgørende ændringer i de samfundsmæssige ydre betingelser og en dermed sammenhængende forskydning i selve det interessegrundlag, organisationen hviler på. Udviklingen i de ydre betingelser skaber blandt andet grundlag for en eksplosiv medlemsudvikling fra omkring midten af 1960'erne, samtidig med at der sker en stigende interesse-mæssig og faglig specialisering i medlemsmassen. Den gamle homogene organisation eksisterer ikke længere, og der må skabes en repræsentation af de specialiserede interesser, hvis organisationen overhovedet skal kunne hænge sammen. Dette umuliggør i sig selv et entreprenørlederskab, som det også påpeges af Tom Christensen, og skaber behov for en mere og mere specialiseret ekspertise i et større og større sekretariat. Denne udvikling skaber nødvendigvis en række problemer såvel for organisationens indre demokrati som for dens ydre effektivitet. I denne forbindelse hedder det på s. 165, at det i 1970'erne blev vanskeligere at konvertere de demokratiske garantier i en sammenvejning af medlemmernes interesser på grund af uenighed i lederskabet og sekretariatets øgede betydning. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at denne iagttagelse ikke umiddelbart harmonerer med konklusionen på s. 292, hvor det hedder, at »lederskabet i NL etter 1966 både ivaretar medlemmernes interesser utad og innad i sterkere grad enn før 1966, dvs. at både det indre demokratiet og den ytre effektiviteten står sterkere. Samtidig er det imidlertid klart økende problemer i avvejningen mellom disse to hensyn«. Hvor man skal lægge vægten i de to synspunkter, er vanskelig at afgøre, men den nuværende ledelse for NL har nok ikke vanskelig ved at acceptere den sidstnævnte konklusion – spørgsmålet er så blot, om den er helt rimelig på baggrund af den gennemførte analyse.

I en større sammenhæng må bogens værdi være, at den kan indgå i sammenlignende analyser med andre organisationer, især organisationer af offentligt ansatte serviceproducenter inden for social-, uddannelses- og sundhedsområderne, hvor man har set en stigende radikaliserings gennem de senere år. Således kunne det være interessant at foretage en sammenligning med Danmarks Lærerforening.

Der synes umiddelbart mange lighedspunkter, men også afgørende forskelle, der sandsynligvis kan føres tilbage til forskelle i den overordnede organisationsstruktur på arbejdsmarkedet i Danmark og i Norge og til forskelle mellem skolepolitikken i de to lande, hvor den i Norge forekommer langt mere kontrollerende end i Danmark.

Jacob A. Buksti

Ole Elgström, *Aktiv utrikespolitik*. En jämförelse mellan svensk och dansk parlamentarisk utrikesdebatt 1962-1978. Lund: Studentlitteratur, 1982. 238 s.

Bogen er en disputats, der forsvarede ved Lunds Universitet sidste år. I den følgende omtale gives først en oversigt over bogens indhold, hvorefter nogle enkelte problemer tages op.

Forfatteren vil undersøge, hvilke muligheder småstater – med Sverige og Danmark som eksempler – har for at føre »aktiv udenrigspolitik«, dvs. øve politisk indflydelse på deres omgivelser. Materialet er parlamentsdebatte, og for at kunne behandle disse anvender han såkaldte »tankeskoler« som et analytisk redskab. En tankeskole er en samling af indbyrdes konsistente ideer og synspunkter om udenrigspolitik. Forfatteren når frem til tre tankeskoler ved at undersøge de svar, der gives på to spørgsmål, nemlig (1) hvor ønskværdig en forandring af det internationale system er, og (2) i hvilken grad småstaten kan påvirke omgivelserne. Den første skole er traditionalisterne, der svarer »kun lidt« på begge spørgsmål, reformisterne, der svarer »i nogen grad« på spørgsmålene, og de revolutionære, der svarer »meget« på det første og »lidt« på det sidste.

Materialet er som nævnt parlamentsdebatte, og forfatteren drøfter det klassiske problem om, hvorvidt udtalelserne dækker, hvad parlamentarikerne mener, eller hvad han siger, at han mener, med henblik på at påvirke andre. Er udtalelserne – sådan lidt finere udtrykt – ekspressive eller instrumentelle? Forfatteren antager ikke »en total överensstämmelse mellan tal och «verklig» mening men tror at likheterne är så stora att en skolbildningsanalys blir meningsfylld« (s. 23).

I et omfattende kapitel gennemføres en empirisk analyse af debatten om statens muligheder, alliancemedlemskab og neutralitet, internationalt samarbejde samt endelig den aktive udenrigspolitik. Afslutningsvis foretager forfatteren en sammenligning mellem parlamentarikersynspunkter og forskersynspunkter.

Bogen giver anledning til forskellige overvejelser. Den første vedrører udenrigspolitikens mål, og her opstiller forfatteren tre (langtfra ukendte) målkategorier, nemlig sikkerhed, velfærd og »altruisme«. Den sidste karakteriseres »(1) av att vinsterne inte är begränsade till det egna landet ... samt (2) av att det positiva för det egna landet blir en indirekt följd, kommer «på köpet»«(s. 34). Dette er en noget usædvanlig definition af altruistiske eller ideelle mål, og navnlig er betingelse nr. 2 jo svær at præcisere. Dette får stor betydning, fordi forfatteren efter at have omtalt de tre kategorier fastslår: »Den videra analysen sker med utgångspunkt från de altruistiska målen« (s. 17). Nogen egentlig begrundelse for dette